

חוברת

דף השבוע

מסכת כתובות חוברת

דף ס"ה

קונטרס מלא מראי מקומות חשובות על כל דף ודף
כדי לסייע את הלומדים החשובים של מסגרת 'דף השבוע'

דף סה

תוכן

- א. בענין הא דאין פוסקין יין לאשה
- ב. בענין חומה אשת אביי אי היה לה דין קטלנית
- ג. בענין מותר מזונות לבעל
- ד. בענין למי ניתן ריפוי שלה

(א) בענין הא דאין פוסקין יין לאשה

- א. הפנ"י מקשה מהכ"ת להוכיח דאין פוסקין יין לאשה, הא מתני' מיירי בענין בישראל כמפורש בסיפא, וא"כ י"ל דאינו רגיל ביין ולכן לא חשיב יין, אבל בשאר בני אדם אפשר פוסקין לנשים יין.
- ב. ועוד הקשה הרי יש צורך לייין בשביל קידוש היום דגם נשים חייבות מה"ת [כמפורש בשו"ע סי' רע"א סעיף ב'] ולמה אין הבעל חייב ליתן לה יין לקידוש, ואין לומר דאע"ג דהיא חייבת בה מ"מ אין הבעל משעבוד ליתן לה בשביל זה דהא חזינן דחייב ליתן לה ג' סעודות בשבת. ועוד הקשה הא איכא מ"ד דברכת המזון אפילו ביחיד טעונה כוס, וא"כ אף לימי החול היא צריכה יין בשביל בהמ"ז.
- ג. וכתב ליישב כל הקושיות בהדדי, דאדרבה זהו דיוק הגמ' דלמה אין נותנין לה יין לקידוש ובהמ"ז [ואפילו בעניינים, דהא לאו משום רגילות מקשין כן אלא דנימא דחייב ליתן בשביל קידוש ובהמ"ז], וע"ז הוכיחו כר"א דאין נותנין יינות לנשים משום דהיין מרגיל לתאות תשמיש כדפרש"י.
- ד. אמנם אכתי צ"ע דהא למעשה הן חייביות בקידוש ובהמ"ז, וכתב דלגבי קידוש דליל שבת הרי למ"ד דאוכלת עמו ממש הרי היא שומע ממנו, וגם למ"ד דאכילה ר"ל תשמיש אכתי י"ל דהיא צריכה לשמוע לאחר אבל אין לה לשתות יין, וכן לגבי בהמ"ז אע"ג דיש חיוב יין מ"מ פטרוה כדי שלא תרגילה לתאות תשמיש.
- ה. ויוצא דבר נפלא להפנ"י, דעפ"י סוגיין דאין לנשים לשתות יין על כן פטרו נשים מחיובא דכוס של ברכה לברכת המזון אף למ"ד דיש חיוב בזה. וכן לגבי קידושא רבה בבקר כתב הפנ"י דפטרו נשים מה"ט.
- ו. ועיין בדברי יציב (ח"א סי' קל"ב) שנשאל אם נשים יכולות לאכול קודם קידוש בבקר, והביא דיתכן דאינן חייב בקידושא רבה כלל, והוכיח כן מסוגיין דאין נותנין יינות לנשים ע"ש.
- ז. ויש לסיים בדבר נחמד שהזכיר הפנ"י בקצרה, דהגמ' מוכיח מחנה דאכלה ולא שתתה, והרי איתא בגמ' ר"ה (דף יא.) דבר"ה נפקדה חנה וא"כ האכילה היה בר"ה, והרי יש חיוב קידוש ואעפ"כ לא שתתה ומזה מוכיחין דאין לה לשתות גם בשביל קידוש, ונמצא דהראיה מחנה הוא מזה גופא דלא שתה בשביל קידוש דר"ה.

(ב) בענין חומה אשת אביי אי היה לה דין קטלנית

- א. הגמ' מביא דאשת רבא צעקה על אשת אביי ואמרה לה 'קטלת לך תלתא ואתת למיקטל אחרינא' ופרש"י עפ"י הגמ' יבמות דאביי היה בעלה השלישי שמת. והקשה בהפלאה דאי הוחזקה קטלנית בג' פעמים א"כ אין לה כתובה ומזונות ואיך ביקשה שיפסקו לה מזונות.
- ב. הגרי"ש אלישיב תי' בהערות דאיתא בגמ' (ר"ה דף יח.) דאביי היה מבית עלי שהיה גזר דין עליהם שימותו ורק אעפ"כ אביי עסק בתורה ובגמ"ח ולכן חי' ס' שנים, וא"כ כשאביי נפטר בס' שנים לא הוה קטלנית דהרי זה הוה שנותיו הקצובים לו מחמת דבא ממשפחת עלי.
- ג. וא"ת א"כ מאי סברה אשת רבא [ולמה הביא הגמ' דבריה] ואמר די"ל דהיא סברה דבב' פעמים הוי חזקה וא"כ כבר נעשית קטלנית מב' בעליה הראשונים בלי מיתת אביי, ועוד דדלמא לא ידע דבא ממשפחת עלי.
- ד. בעיקר דבר זה, בדרך ים הביא שכבר דנו הראשונים זה לעיל (דף מג:) דמכאן משמע דקטלנית יש לה כתובה, ותירצו דאביי הכיר בה קודם שנשאה וכבר ידע שמתו ב' בעליה והוי כסבר וקיבל [אע"ג דחשב דבב' פעמים לא הוי חזקה].

ג) בענין מותר מזונות לבעל

- א. מבואר דמותר מזונות לבעל, ונחלקו הפוסקים מתי נאמר דין זה, ועפ"י יתבאר דיוצא פלוגתא בעיקר הבנת דין מותר מזונות לבעל. דהנה הרמב"ם (הל' אישות פ"ב הי"ג) והטור (סי' ע') כתבו דצמצמה והותירה מאלו המזונות הוא של בעל, וכן כתב הרמ"א להלכה (סי' ע' סעיף ג').
- ב. ובפתי תשובה (שם) הביא משו"ת תשובה מאהבה (סי' ע"ח) שכתב דאין זה מוסכם להלכה, דממה שאמרו בסוגיין דמותר מזונות לבעל אין ראיה, כי לא מיירי בצמצמה אלא שניתותרו ממילא כגון שהיא בטבעה אינה אוכלת כ"כ כשיעור שקצבו חכמים לסתם נשים וכדפרש"י, ואז שפיר הוי לבעל, שאינו חייב יותר ממה שהיא צריכה, אבל בצמצמה וסבלה רעבון ודוחק יכולה לומר שבשביל עצמה עשתה כן ולא שיזכה בה בעלה.
- ג. והביא דהסכים עמו רבו הגאון בעל נודע ביהודה דדין זה ברור. וכ"כ הנו"ב בספרו דגול מרבבה על השו"ע, אמנם הרמ"א חולק ע"ז וס"ל דלעולם הוי לבעל, ונמצא דנחלקו בזה הפוסקים [ויתכן דכבר נחלקו בזה הראשונים עיין בדבריהם], ויל"ע במאי פליגי.
- ד. ור' אברהם קילשטיין שליט"א (שיעורי ש"ס אלומניטיד) ביאר די"ל דנחלקו בטעם שמותר מזונות לבעל, דאי הטעם משום דאין הבעל חייב אלא לזון אותה וכל שאינו למזונות מאיליו חוזר להבעל, אז הצדק עם הרמ"א דאין לה שום זכות בהן [ועיין בחי' ר' ראובן שביאר כן, דמזונות אינו חיוב ממון אלא שיהא לה מזונות ולכן המותר חוזר אליה].
- ה. אמנם באג"מ (ח"א אה"ע סי' ק"ו) הביא מהירושלמי והר"ן דמותר מזונות לבעל כמציאה דהוי לבעל, ולפי"ז בעצם מן הדין שיהיו שלה ורק דהבעל זוכה בה כשאר מציאות, וא"כ י"ל כשצמצמה להרויח לעצמה אין זה מציאה, אלא שהחליטה להשתמש במעות לדברים אחרים ומסתבר שיהא בידה לעשות כן ושיהא שלה.

ד) בענין למי ניתן ריפוי שלה

- א. במתני' הביא כמה דברים שהבעל זוכה בהן, ודנו כשנחבל אשתו מי זוכה בהדמים, ות"ק אמר דבושתה ופגמה שלה, וריב"ב אמר דמקצתה להבעל ומקצתה להאשה [דבזמן שבגלוי דמפריע הבעל הרבה, אז הוא נוטל ב' חלקים, וכשהוא בסתר אז היא נוטלת ב' חלקים].
- ב. והנה בכל חובל בחבירו יש חמשה דברים שהמזיק נתחייב בהן: א. נזק ב. צער ג. ריפוי ד. שבת ה. ובושת. ובמתני' רק נתבאר הדין בבושת ופגם אולם דנו הראשונים מהו בשאר הג' דברים של צער ריפוי שבת.
- ג. וכתב הרא"ש (סי' א') דפשיטא דשבת דהוה דבעל שהיא מתבטלת ממעשה ידיה שהן לבעל, וצער פשיטא דהוי דידה כדאמרינן בפרק החובל צערא דגופא לא תקנו ליה רבנן.
- ד. אמנם לגבי ריפוי משמע דנחלקו הראשונים, דהרמב"ם כתב (חובל ומזיק פ"ד הט"ז) דריפוי לבעל, והרא"ש חלק עליו דריפוי להרופא לרפאותה, ואם נתרפאת בסמא חריפתא הרווח הוא שלה דהוה ע"י צער שציערה עצמה.
- ה. וצ"ב דעת הרמב"ם מהכ"ת שילך הריפוי לבעלה, ובקוב"ש (אות רי"ז) ביאר עפ"י מה שחקר למי הולך דמי הרפואה בכל חבלות, האם ל'בעל החפץ' דהיינו כל מי שהוא הבעלים על התשלומין הוא זוכה בדמי הריפוי, או 'לבעל ההפסד' דהיינו התשלומין הולכין למי שמגיע לו ההפסד. וכאן מאחר שהבעל חייב ברפואתה, נמצא דההפסד הוא שלו, ולכן החייב אליו.
- ו. ועפ"י ז' כתב חידוש גדול לדינא, דהשורף ביתו של חבירו והבית היה בטוח באחריות, באופן שההפסד מגיע למקבלי האחריות ולא לבעה"ב, אז צריך המזיק לשלם לבעלי האחריות כמו הכא דמשלם הריפוי לבעלה.
- ז. אולם כתב דאין זה נכון משני טעמים, א' דהוכיח דתשלומי נזק הולך להבעלים ולא למי שמגיע לו ההפסד, ב' ועוד דבריפוי אינו חיוב ממון כלל אלא חיוב 'לרפאותה' וכל הממון הוא רק היכי תמצא להרפואה וא"כ פשיטא דאינו מן הדין שילך להבעל.
- ח. ועל כן כתב דצ"ל דגם הרמב"ם מסכים להרא"ש ורק כוונתו דריפוי לבעלה כדי שיתעסק ברפואה [וכ"כ בבית שמואל (סי' פ"ג סק"ב) דאין הרמב"ם חולק על הרא"ש כלל, וע"ע בקרבן נתנאל שם].

דף סה

במצות הבעל לשמוח את אשתו ברגל

מבואר במשנה, שחייב הבעל ליתן לאשתו מנעלים חדשים ממועד למועד. ומקשה הגמ', מאי שנא שלגבי בגדים אינו צריך ליתן לה אלא משנה לשנה, ואילו לגבי מנעלים צריך ליתן לה בכל מועד ומועד. ומתרצת הגמ', דמתני' מיירי במקום הרים, שהמנעלים נפסדות מהרה, וצריכה מנעלים חדשים ג' פעמים בשנה, ואגב אורחא חידש לנו התנא, שיש לבעל ליתן לה המנעלים החדשים דוקא במועד, כדי לשמוח את אשתו ברגל. ודין זה, שמוטל על הבעל לשמוח את אשתו ברגל, מובא להלכה בשו"ע (או"ח סי' תקכט סעי' ב) וז"ל, 'חייב אדם להיות שמח וטוב לב במועד, הוא ואשתו ובניו וכל הנלוים אליו כו', והנשים, קונה להם בגדים ותכשיטין כפי ממונו'.

ומבואר מדברי השו"ע, שיסוד החיוב הוא משום מצות ושמחת בחגך, שהאיש מקיימה על ידי אכילת בשר ויין, והאשה מקיימה על ידי קניית בגדים חדשים וכדומה. ויש לברר, האם בזמן הזה מצוה זו היא מן התורה או רק מדרבנן. ובשערי תשובה (שם ס"ק ה) הביא בשם השאג"א, שגם בזמן הזה מצות שמחה ברגל הזה היא מן התורה, בין לאנשים ובין לנשים. אולם בשו"ת רעק"א (סי' א) כתב, שעיקר המצוה חל רק על הבעל שמוטל עליו לשמוח אשתו, אבל האשה מצד עצמה אינה מחוייבת לקיים המצוה, משום שהיא מצות עשה שהזמן גרמא. וז"ל רעק"א, 'אשה, בעלה משמחה, שעל הבעל מוטל החיוב לשמחה, אבל היא אינה בחיוב זה'.

ועל פי זה חידש רעק"א, שאשה ששכחה לומר 'יעלה ויבא' בברהמ"ז אינה צריכה לחזור, משום שאינה מחוייבת במצות סעודת יו"ט, ורק בליל פסח גם אשה מצווה לאכול מצה, וכן בשבת, משום ההיקש של 'זכור' ו'שמור', ולכן אשה ששכחה לומר 'יעלה ויבא' בליל פסח או 'רצה' בשבת צריכה לחזור. וז"ל שם, 'וממילא אם שכחה להזכיר של יו"ט בברהמ"ז, אינה צריכה לחזור ולברך, דהוי יו"ט גבי דידהו כמו ר"ח לגבי דידן כו', וזולת בליל א' דפסח דמחוייבת במצה כו', וכן בשבת וכו'.

ויש לחקור, באשה שכבר יש לה בגדי יו"ט, אם חובת הבעל היא לקנות בשבילה עוד בגדים, או שבכה"ג יכול לקיים מצותו על ידי קניית דברים אחרים. ובספר לקט הלכות יו"ט (פ"א אות ה) מובא בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שאפילו באשה שיש לה בגדי יו"ט, מ"מ הדרך לקיים מצוה זו היא דוקא בקניית בגד חדש, וז"ל שם, 'אבל לא מספיק בזה שקונה להם ספר לקרות בו, או פרחים או מכונה וכדומה, דחז"ל הגדירו שדוקא שמחה ע"י בגד חדש, וכן אפילו יש לה בגד מיוחד ליו"ט, עדיין חייב לקנות חדש'. אולם בשבט הלוי (ח"י סי' פ אות ג) פסק, שבמצב כזה יכול הבעל לקיים מצותו ע"י קניית דברים אחרים. וז"ל שם, 'אם יש לה כבר בגד ליו"ט, אם יש עוד חיוב בזה, הנה לכא' דלא שייך עוד חיוב בכה"ג, וישמחה בדברים אחרים'.

ואמנם משמע מדברי השבט הלוי, שגם הוא מודה, שאם אין לה בגדים ליו"ט, יש להקפיד לקנות בגדים, ורק במצב שיש לה כבר בגדי יו"ט, בזה יכול לקיים מצותו עם דברים אחרים. אולם בחוט שני (הל' יו"ט עמ' קסא) כתב, שאין המצוה דווקא בבגדים, אלא אפשר לקיימה גם בקניית כלי בית וכדומה, וז"ל שם, 'בגדים ותכשיטים נאים שכתב הרמב"ם, נראה דיוצא גם אם קונה לה כלי בית או כלי אכילה נאים לבית ביו"ט, אם היא שמחה בהם'.

עוד יש לעיין, האם צריך לקנות לה דוקא בגדי יו"ט, או שיוצא גם בבגדי חול המועד. ובחוט שני (שם) כתב, שצריך דוקא בגדי יו"ט, וז"ל שם, 'צריך שיהא בגד הראוי ליו"ט עצמו, דאם אינו ראוי אלא לחול המועד, אע"פ שקיים בזה מצות שמחה בחוה"מ, מ"מ חסר בזה בשמחה ביו"ט'. אולם בשו"ת משנת יוסף (סי' יג אות קעב) מסיק, שיכול לקיים המצוה גם בבגדי חול המועד. וז"ל שם, 'ואם היא משמח בבגד לימי החול, הרי זה גם כן נכלל בשמחה ע"י בגדים, דיכולה ללבושו בחוה"מ, ואין היא צריכה ללבוש את הבגד החדש ביו"ט ראשון דוקא, אלא היא רק צריכה להיות שמחה, ואשה טבע שמחה הוא ע"י בגד חדש אפילו בקיץ, כגון בשבועות אם יקנה לה בגד לחורף, כגון לפסח, כשהיא צריכה את זה אז זו שמחה'. נמצא, שיש כאן מחלוקת הפוסקים, אם צריך לקנות לה בגד שמשמחה על ידי שלבושו, או שעצם הקנייה הוא שמשמחה, וסגי בזה כדי לקיים מצוה זו.

דף סה

ביאור סברת ריב"ב שהבעל זוכה בבושת ופגם של אשתו

גמרא:

בושתה ופגמה שלה ר' יהודה בן בתירא
אומר בזמן שבסתר לה שני חלקים ולו
אחד ובזמן שבגלוי לו שני חלקים ולה
אחד

תמצית הסוגיא:

במשנה מובא מחלוקת בין הת"ק ור' יהודה בן בתירא, לגבי בושת ופגם של אשה נשואה, דת"ק סובר שהאשה זוכה בהם, ור' יהודה בן בתירא סובר שהבעל והאשה חולקים את הממון ביניהם.

והר"ן הקשה קושיא יסודית על שיטת ר' יהודה בן בתירא, למה אין האשה זוכה בכל דמי בושתה, והרי אף אם נימא שגם הבעל מתבייש בזה שאשתו מתביישת, מ"מ אין ראוי להפסיד האשה דמי בושתה, אלא יש ליתן לכל אחד מהם דמי בושתם.

ומצינו בדברי הראשונים והאחרונים ב' מהלכים ליישב קושיא זו: א. הר"ן תירץ, שבאמת האשה זוכה בכל דמי בושתה, [אך בושתה מועטת מפני שהיא ברשות בעלה], והאיש זוכה במה שהוא מתבייש. ב. כמה אחרונים ביארו שיטת ריב"ב באופן אחר, שמדינא החובל חייב לשלם כל דמי הבושת ופגם להאשה, אלא שחז"ל תקנו שהבעל זוכה בממון זה ממנה, כיון שהוא מצטער מזה שאשתו מתביישת.

וכתבו האחרונים, שעפ"י ב' דרכים הנ"ל אפשר לבאר יסוד המחלוקת בין הרמב"ם והראב"ד. דהנה הרמב"ם פסק כריב"ב, אך כתב, שאם הבעל עצמו חובל באשתו, האשה זוכה בכל דמי הבושת ופגם, אולם הראב"ד השיג עליו, וכתב, שגם בכה"ג לפי שיטת ריב"ב הבעל זוכה בחלקו בבושת ופגם, ולפיכך אינו צריך לשלם חלקו.

וביארו האחרונים, שיסוד המחלוקת הוא, שהרמב"ם נקט כצד הב' שהבאנו, שלפי ריב"ב מדינא האשה זוכה בכל דמי הבושת ופגם, אלא שחז"ל תקנו שהבעל זוכה בו ממנה, וס"ל להרמב"ם שאם הבעל חובל באשתו לא שייכא תקנה זו. אבל הראב"ד נקט כצד הא' שהבאנו, שלפי ריב"ב הבעל זוכה מדינא בחלק של דמי בושת ופגם של אשתו, ולכן ס"ל שזכות זו שייכא גם באופן שהוא עצמו חבל באשתו.

תמצית מראי מקומות

א. משנה

מובא מחלוקת בין הת"ק ור' יהודה בן בתירא לגבי בושת ופגם של אשה נשואה, דת"ק סובר שהאשה זוכה בהם, ור' יהודה בן בתירא סובר שהבעל והאשה חולקים את הממון ביניהם.

ה. עטרת שמואל לתוס' ד"ה ה"ג

ביאר גם כן שיטת ר' יהודה בן בתירא כדברי הברכת אברהם. והוסיף, שלפי"ז מובן סברת ר"ת (מובא בתוס' ד"ה ה"ג), שהבעל נוטל כל דמי הבושת.

קושיית הראשונים

ב. ר"ן סו. ד"ה מדקא מקשו

הקשה על שיטת ר' יהודה בן בתירא, אמאי אין האשה נוטלת כל דמי בושתה, שאף אם נימא שגם הבעל מתבייש בזה שאשתו מתביישת, מ"מ אין ראוי להפסיד את האשה דמי בושתה, אלא יש ליתן לכל אחד מהם דמי בושתם.

קושיית התוס'

ו. תוס' סו. ד"ה אלא

קאי על מה שהקשה הגמ' (שם) על ר' יהודה בן בתירא, דמאי שנא שאם נתבייש האשה הבעל זוכה בדמי הבושת, ואילו אם בייש אדם סוסתו של חבירו אין צריך לשלם לבעלים דמי הבושת.

והקשו, שקושיית הגמ' תמוה, שהרי גבי אשה אין נותנים לבעלה דמי בושת שלו, אלא נותנים לו דמי בושתה של אשתו, וזה לא שייך גבי סוס שאינו בר בושת.

ב' מהלכים

ג. ר"ן שם

תירץ, דס"ל לר' יהודה בן בתירא 'דבושת האשה מועט מפני שהיא ברשות בעלה'. ולדבריו נמצא, שהאשה זוכה בכל דמי בושתה, והבעל אינו זוכה בבושתה, אלא בבושת שלו.

ז. בית אהרן לתוס' ד"ה אלא מעתה

כתב, שלפי הר"ן מיושב היטב קושיית התוס', שהרי לשיטת הר"ן הבעל זוכה בדמי בושת שלו. וצ"ל, שהתוס' נוקטים כמהלך הב' שהבאנו, שתקנו חז"ל שהבעל זוכה בדמי בושת אשתו.

ד. ברכת אברהם אות ג

ביאר שיטת ר' יהודה בן בתירא באופן אחר, שהבעל זוכה בדמי בושתה של אשתו, שכיון שגם הבעל סובל מבושת זו, תקנו חז"ל שהוא זוכה בדמי הבושת שאשתו מקבלת. ועפ"י"ז ביאר סברת רש"י (ד"ה ובזמן), שהבעל זוכה בבושת אשתו מפני שהיא נמאסת עליו.

מחלוקת הרמב"ם והראב"ד

ח. רמב"ם הל' חו"מ פ"ד הל' טו-טז, ראב"ד שם

הרמב"ם פסק כר' יהודה בן בתירא, שהבעל והאשה מחלקים ביניהם את דמי בושתה, אך כתב, שזהו רק כשנחבלת מאחר, אבל בעל שחבל באשתו, הכל שלה.

הרמב"ם סובר שזכות הבעל בבושת אשתו הוא תקנת חכמים כיון שגם הוא מצטער, ולכן ס"ל שאם הבעל עצמו חובל באשתו לא שייך תקנה זו.

אבל הראב"ד סובר שהבעל זוכה מדינא בבושת אשתו, משום שגם הוא מתבייש, ונוטל בושת שלו, ולכן נקט, שזכות זו שייכא גם אם הוא עצמו חובל באשתו.

יא. **פשט ועיון** להגר"מ שטרנבוך ד"ה ריב"ב

ביאר גם כן שיטת רמב"ם על דרך הנ"ל.

והשיג עליו הראב"ד, למה ישלם הכל, הרי יש לו חלק בדמי הבושת והנזק.

ט. **מגיד משנה** שם

ביאר דעת הרמב"ם, שבאמת החובל באשה נשואה צריך לשלם לה בושתה ופגמה, אלא שהבעל נוטל חלק ממנה, משום דאית ליה בושת בבושתה ומצטער בפגמה.

י. **חזון יחזקאל** ב"ק פ"ט ה"ה

ביאר יסוד המחלוקת בין הרמב"ם והראב"ד, שנחלקו בב' צדדים הנ"ל.

מציאת האשה וירושתיא. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות.

גורמים אחרים או אפשר לה להעמיד עצמה שלא תזון אחת אצל כסאן אחת קיימת אלו חייב במונותיהם. וגמרון נמי דיקא ליה הכי דמסיעין לעולם ממנתי מתיב^א סיעתא נומא שאני חייב לזון אלא זמן הנקמה אלא ודאי דייקין הכי דמתנתא מוספין לה על מונותיה משום דעבי למיכל בדה אלא מונות הן הנגרד אחריה הכי הן כמונותיה ומדין ויסקין^ב שמעין שעד שזמן נגד אחר אמו שמעין שהוא חייב להספיק על מונותיה שבזלו עד שיהא כן שם אצל כל שאין אמן קיימת לן מתיב^ב אצל לא לרומי לראשונים ז"ל שאמרו כן:

הדרן עלך אף על פי

מציאת האשה וירושתיא. אם נפלה לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות.

מציאת האשה וירושתיא. אם נפלה לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות.

מציאת האשה וירושתיא. אם נפלה לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות.

מציאת האשה וירושתיא. אם נפלה לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות.

מציאת האשה וירושתיא. אם נפלה לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות.

שלישי

אומר סי פון דהא דמציאתה לבעלה כתיב והאשה היא אשת אביה וכו' דוקא בזמניה אלא אם אינה ציונית מלאכה אלא לעולם אלא א"כ (סג) לא דק דלא משכת ארבע ירקות אלא ארבעת ארבע ירקות נגדה לא משכה או שאמר לה בעלה ואי משכה דין ממונומין וזון הנשוא בדם לזמן כן וכן כיווניות ומציאתה לבעלה:

ב תב הטור סי פו

ואנה יוכלו לזנות לא על מלקה ולא על

ב תב הטור סי פו

ואנה יוכלו לזנות לא על מלקה ולא על

ב תב הטור סי פו

ואנה יוכלו לזנות לא על מלקה ולא על

האשה וההזנה וכו' וזו ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות.

האשה וההזנה וכו' וזו ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות.

האשה וההזנה וכו' וזו ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות.

האשה וההזנה וכו' וזו ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות.

האשה וההזנה וכו' וזו ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות.

האשה וההזנה וכו' וזו ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות.

האשה וההזנה וכו' וזו ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות.

האשה וההזנה וכו' וזו ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות.

האשה וההזנה וכו' וזו ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות. אם נפל לה ירושה אחת אחרת או שני ירושות.

ברכת

כתובות ס"ד ע"ב

אברהם

שי

אמנם דיוק לשון התוס' לא איש לפי המייב, דלא הוליל אלא דקנס חייב כל יום ויום בפניו או שיכול לחזור, ומשייב דליה כמו הבלעה וכו' שאם יתפיים היום או למחר באמצע השבוע אין מטורפין כל ימי השבוע זה עם זה עכ"ל, משמע מזה דגבי הבלעה שפיר מטורפין גם אם חוזר בו.

ובסברא י"ל דס"ל לחי"א דאין הפשט בהיתר בהבלעה מ"ד דלא ניכר שיש שבת, אלא דבאמת ליכא שבת שבת אלא השכר עבור ימי החול, והמייב ס"ל דאעפ"י שמשלם גם לשבת מיימ כיון דלא ניכר עיי"ז דמוצלע בשכר השבוע לכן מותר. מיהו גם לחי"א קשה לשון התוס' דמשמע מזה דגם באמצע השבוע אם חוזר בו מנרפין כל השבוע ומקבל כל שכרו, וזה לא יתכן מ"ד הספ"ק וז"ע.

ואולי י"ל דכונת התוס' מ"ד צעה"צ שאוכר פועל ואחרי התחלת מלאכה רוצה לחזור בו, וכימא דס"ל צ"ל דנהי פועל יכול לחזור בו אפי' בחלי יום, אבל צעה"צ נתחייב דוכה בשיעצודו לכל היום ובשכיר שבת לכל השבוע, כיון דמ"ד הפועל רוצה במלאכה ומוכן לזה, ודומה למורד דמי שעליו

לשלם, וגבי פועל חל חיובו עיי' ששכרו לזמן זה, אע"פ שאינו משתלם אלא לבסוף, מיימ אינו יכול לחזור בו, וז"ע צ"ח.

בשו"ע (ש"י ס"ד) השוכר את הפועל לשמור זרעים או ד"ח אינו נותן לו שכר שבת. ובמייב (ס"ק ט"ז) כתב מדרבנן גזרה משום מקח וממכר. ומבאר בשעה"י דמקורו מרש"י בסוגיין.

ונראה דשכירות גופא מקח וממכר הוא כמו קונה סחורה ומשלם קונה מלאכה תמורת כסף, ואי"ל לדחוק בזה דהוה גזרה לגזרה, דמקח וממכר גופא גזרה שמה יכתוב. ומשייב רש"י כאן היינו דבסוגיין באמת ל"ה שכירות וליה שכר שבת כלל אלא קנס, וצ"ח אין שום ד' מו"מ אלא דמבואר בגמ' דמחזי כשכר שבת, וצ"ח פרש"י דזה גזרה משום מקח וממכר ושכירות, ותדע דהא רש"י כתב בהדיא גזרה משום מו"מ ושכירות, הרי בהדיא דשכירות גופא כמקח, וכאן זה גזרה משום זה, לכן החמירו במחזי, ודלא כמ"ב, ודוק היטב.

פרק שישי מציאת האשה

דף ס"ה ע"ב

בענין זכות הבעל בחבלת אשתו

ואכתי לא נתבאר למה נותן לאשה יותר מחלקה כקושיית הראב"ד, ועיין בר"ן שהביא דברי הרשב"א, ומיימ האריך להקשות מייט אינו אוכל פירות, ומוכיח מגמ' ותוספתא דאוכל פירות, וגם חזר על תמיהת הראב"ד. וז"ב.

ז והנראה צשיטת הרמב"ם דחולק על הראב"ד והר"ן בעיקר ביאור דברי ריב"ב, דהר"ן כתב, וני"ל דבושת האשה מועט מפני שהיא ברשות בעלה, והכי מתפרש בגמ' אלא מעתה בייש עני בן טובים, דוק ותשכח, עכ"ל. הרי דס"ל דחי"ל קבעו לאשה שלישי או שני שלישי ולבעל את חלקו מפני ששערו כן דנזק ובושת של האשה פחות ויש לבעל צ"ח גייב נזק ובושת, וכיון דאשתו כגופו היה בכלל החיוב, ושיערו וקבעו צ"ח שיעור. מיהו דעת הרמב"ם הוא דלעולם אשה ככל אדם ובושתה ונזקה לא פחות מאדם אחר, וזכות הבעל הוא מכח תקנת חכמים מדין זכות הבעל באשתו, וכמו שיש לבעל זכות אכילת פירות בשלה, ה"ה שמזכותי האישות תקנו לו חלק בנזק ובושת. והטעם לזה, מפני שהאיש מטעור עמה, לכן תקנו זכות צ"ח, אבל אין חיוב כלפי הבעל מ"ד נזקו או בושתו דזה גרמא בעלמא ואין חיוב אלא לנחבל בעלמו, אלא הכל מזכותי האישות.

ולפ"ז מדוייק משייב הרשב"א צדעתו שהאשה זה למשייב הגאונים דאין הבעל אוכל פירות וקנסו אותו עשה

א) בזמן צשטת לה שני חלקים וכו'. וצ"ח צ"ח (חובל פי"ד הט"ו) החובל באשה איש השבת ורפוי לבעלה והלער שלה, והבושת והנזק אם בגלוי וכו', דחי"א כשחבלו בה אחרים אבל בעל שחבל באשתו חייב לשלם לה מיד כל הנזק וכל הבושת והלער והכל שלה ואין לבעל בהן פירות, ואם רצתה ליתן הדמים לאחר נותנת, וכזה הורו הגאונים וכו', והראב"ד אי"א תימה הוא למה הורה שישלם הכל, הרי הוא נוטל צ"ח אחרים שלישי או שני שלישים וכשחבל בה הוא למה ישלם הכל, ואולי טעה בדבריהם שלא אמרו אלא על מה שראוי לה וקנסו אותו שלא יאכל מהם פירות, דצ"ח פסידא לא תקון רבנן והוא עושה שלא כהוגן דין הוא שלא יהא חוטא נשכר. עכ"ל.

והמ"מ כתב, יש נותנין טעם לדברי הרב ז"ל משום דמדינא בושתה ופגמה שלה כרבנן, ועייב לא קא פליג ריב"ב אלא משום דאית ליה בושת בצשתה ומלעטר בצגמה כדגרסינן בירושלמי ר' אחא בר בון בר כהנא דלא מחסר לה צשתה מפני מה נוטל מפני לערו שנלעטר עמה, והלכך כשהוא בעלמו חבל בה מפני מה נוטל שהוא בייש את עלמו והוא לער את עלמו עייב נמוקי הרשב"א ז"ל. ויש קלת ראוי ממזיק את אשתו בתשמיש המטה שהוא חייב ולא חילקו. עכ"ל.

ה) ובתד"ה היג הביאו דברי ר"ת שהגיה בספרו צושהת ופגמה שלו, והוכיחו מגמ' נגדו וחזר בו, ולכאוי ז"ע בסברה, מהיכי תיתי שיהא הכל לבעל ולה אין אפילו חלק, וגם התוס' לא הקשו מסברה אלא מכח ראיות, הרי דבריו בסברה תמוהים מאד, וז"ע.

ובע"כ ז"ל כשנ"ת בדעת הרמב"ם והירושלמי, דהביאור צריכ"ט שיש לו בשלה מכח זכותי אישות, עדי"ז ממש היה סובר ר"ת דמפני חלקו, והוא מפרנסה ודואג ללרכייה, נתנו לבעל זכות בחצלת אשתו שיהא שלו, וריכ"ט הוא שמחלק בזה דרך חלק תקנו לו. ודוק.

תד"ה שלה למי"ד בהחובל בקוטע יד ע"ע של חצירו ינתן הכל לבעד וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות אחי שפיר, דהכא נמי הכל לאשה וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וכו'. לכאוי ז"ע, דבשלמא בע"ע, דכיון דזכותו ביד העבד הוא כך, שהגוף לבעד, ויש לו זכות אכילת פירות, דהיינו מעשה ידיו, בזה י"ל דסגי בזה שחמורת היד יקנו קרקע בדמי ידו והוא אוכל פירות, אבל באשחו הלא זכות אכילת פירות יש לו בלא"ה גם אילו היה הכל לאשה, וא"כ נמלא דתמורת זכות מעשה ידיו לא קיבל כלום, ולכאוי היינו לריכ"ט לשום דמי גוף הקרקע ולקנות בשווי עדה אחרת שהבעל יאכל פירותיו, ר"ל שיהא לו פירות של דמי ידו, ועוד זכות אכילת פירות בזה ששי"ד לאשה מזד גוף היד, או דכאוס הקנין פירות בשווי סכום כל היד, וזה ינתן לבעל תחת זכותו למעשה ידים, ובדמי הקנין יקנו קרקע ויאכל פירות, וז"ע.

ואשר יראה מוכח מזה דזכות אכילת פירות של הבעל בנכסי אשתו אינו זכות בשווי הקנין פירות, ואינו אלא דין אכילת פירות בשלה, ובאופן דאוכל פירות מטעם אחר, אין זה אלא דיש שתי סיבות לאכילת פירות, אבל אין לו שום תביעה מזד זה, לכן מאחר דמחמת הפסד ידה הדין נותן שקונין קרקע והוא אוכל פירות, אין לו יותר תביעה מזד דין נכסי מלוג, כיון דבלא"ה אוכל פירות, דמי"מ כל דינו אינו אלא שלא יהא לאשה עדה עס פירות לעצמה, ולכן תקנו בזה זכות, ואם יש לו בלא"ה, לא איכפ"ל. ודוק.

בא"ד אבל למי"ד ינתן שבת גדולה לבעד ושבת קטנה לרצ צריך לחלק בין עבד לאשה. עכ"ל. ע"י מש"כ ברע"א ובהפלאה צביאור החילוק.

ובראה לבאר דברי התוס', דשאני זכות הבעל למעשה ידים מזכות האדון בעבד, דבעבד עצרי גופו קניו למעשה ידים (קידושין ט"ז ע"א), לכן הוא הבעלים לגבי שבת, שתלוי בצעלות לגבי מעשה ידים, אבל הבעל באשחו אין זה אלא שיעבדו ד שמועבדתו לו לעבוד וזכה במעשה ידה (עי' כ"ט ע"ב דקונמות מפקיעין מידי שיעבוד), אבל גופה שלה, ובאופן שחלתה ואין לה מעשה ידים, ממיילא אין לו מקום לתביעה אלא שמפסיד בגרמא בעלמא, ובראה דגם מזיק שיעבודו אין להקשות, דלגבי חיוב שבת תולה בצעלים. ובראה

שלא כהוגן, ור"ל דכמו זכות אכילת פירות הוא מזכותי האישות בשלה, ובאופן שהוא גרם לה, ביטלו זכותו בזה, ה"ה ממש דין שלישי ושני שלישי, שהם זכויות בשלה מזכותי הבעל באשחו, וכל זה הפסידוהו בכה"ג. אלא דהראב"ד חולק וסי"ל דזה אינו זכות בזה שמגיע לה, אלא שזה מחולק בעלם הנזק והבושת שגם בו החשיבו לזק ובושת, והחייב הוא מזד עצמו כדרך הר"ן. וע"ע בשמ"ק בשם תלמידי הר"ר יונה ז"ל, שכל דרכו בזה כדרך הר"ן. ע"ש.

ג) והנה צרש"י ד"ה וזמן שגלוי כתב שהבושת שלו ועוד שנמאסת עליו והוא סובל, עכ"ל. וז"ע הא מה שנמאסת עליו ל"ש כלל לדין בושת, ומאי האי דיתחייב החובל לשלם לבעל ע"ז. ובע"כ נראה כשנ"ת, דלעולם אין זה סברה בעיקר החיוב דין תשלומין על חלקו בבושת וזק, אלא דכיון שגם הוא סובל בזה, לכן תקנו לו חיוב זכות דיניה לקבל ממנה ממה שהי"ב ליה, ודוק.

וזה הביאור צירושלמי והרשב"א, שכתב מפני ערו שנלטער עמה, ולכאוי לע"ג, הא לער לא זכו לו, כמשי"כ הרשב"א בהדיא מגמ' צ"ק דהלער שלה, וכ"כ הרמב"ם, וא"כ מה איכפ"ל שיש לו לער, ואיזה סברה זו שלכן מקבל חלק בבושת ובזק, ובע"כ הביאור כמו שכתבנו, דזה רק טעם למה תקנו לבעל חלק בשלה, כיון שהוא סובל ומלטער מזה ג"כ לכן לא נתנו לה כל התשלומין לעצמה אלא תקנו לו חלק בזה.

ולכן שפיר כתב הירושלמי דבאופן שהוא עצמו עשה לה כן אינו ראוי שהוא זוכה בזה, ומוצן דכה"ג לא תקנו לו חלק משום זה, ולכן הכל לאשה, ומבאר היטב במשנ"ת. ודוק היטב.

ומה שקשה בגמ' דבייש עני בן טובים, כבר הקשו התוס' (בד"ה אלא) ומפורש בדבריהם שמחלק האשה נותנים לבעל ולא כראב"ד והר"ן, וכשנ"ת.

ד) ומה שהקשה הר"ן בדגמ' מבאר דאין הבעל מפסיד פירות, מדלח אמרינן דגם בדרבנן קמ"ל דשי"ד לאשה ואין הבעל אוכל פירות, וגם דמפורש כן בהדיא בתוספתא, מתורן במשי"כ המאירי שקנס הגאונים הוא להפסיד לבעל אכילת פירות, וזה כיון בהגהות הב"ח, ע"ש. ומי"מ אין מזה סתירה לכל דבריו, דגם לפי משנ"ת צביאור דברי הירושלמי ורש"י ותוס', דהבעל הפסיד זכותו מעיקר הדין, שלא תיקנו לו חלקו באופן שהוא גרם לה, דל"ש עיקר טעם התקנה שזה מפני שגם הוא מלטער, והא הוא עצמו הזיק לה ולא איכפת ליה כלל, מי"מ י"ל דכל זה בזכות המיוחדת שהוא מפני שמלטער עמה, אבל מה ששי"ד לו מזד תקנה כללית בכל אשר לאשתו שיאכל פירות, בזה י"ל דלא הפסיד, שאין כאן קנס מיוחד, מדינא דגמ', אלא דאין כאן טעם לזכות המיוחדת בחבלה, אבל לקנוס ממה שזכותו, לא מצינו בהדיא בגמ', לכן פ"י המאירי שזה קנס הגאונים, וכן משמע בלשון הראב"ד, דהר"ן גרם צדבריו, ואולי טעה צדברי הגאונים וכ"ו וקנסו אותו וכ"ו.

תור"ה ה"ג בושתה וכו'

בא"ד ור"ת הגיה בספרו שלו וכו'
 רצ"ע בקצרה מהיכ"ת יהיה הכל להבעל
 ואילו להאשה לא יהיה חלק. ונראה
 בזה עפ"ימ"כ לקמן בדעת הרמב"ם,
 דהא דהבעל יש לו חלק בהנזק הוא
 מזכותי אישות, וא"כ י"ל דרבנן סברי
 דמזכותי אישות נתנו להבעל זכות
 בחבלת אשתו שיהיה הכל שלו, וריב"ז
 סובר דלא תיקנו לו אלא חלק הנזק כפי
 מה ששיערו חז"ל שני שלישי.

תור"ה שלה

בא"ד למ"ד בהחובל וכו'

ה"נ הכל לאשה וכו'

עי' בא"מ (סי' פ"ג) שהק' היאך מיקרי
 שהוא משתלם ע"י אכילת הפירות,
 והרי הא דהבעל אוכל פירות הוא מדין
 נכסי מלוג, וא"כ לא קיבל כלום בשביל
 הזיקו, עי' קו"ש (ס"ק רי"ט) מש"כ בזה.
 ועי' צרכ"א שתי' די"ל דזכות אכילת פירות
 של הבעל בנכסי אשתו אינו זכות בשיווי
 הקנין פירות, אלא הוא דין אכילת פירות
 בשלה, ובאופן לאוכל פירות מטעם אחר
 אין זה אלא שיש שתי סיבות לאכילת
 פירות, אצל אין לו שום תביעה מנד זה,
 וא"כ מאחר דמדין חבלה יש לו דין אכילת
 פירות, א"כ אין לו יותר תביעה מנד דין
 נכסי מלוג, כיון דבלא"ה אוכל פירות,
 ועדיין ז"ע בזה.

בשיטת הרמב"ם

עי' ברמב"ם (פ"ד מחובל הט"ז) שפסק
 בד"א כשחבלו בו אחרים אצל הבעל
 שחבל באשתו חייב לשלם כל הנזק לאשתו,
 ועי' צרכ"ד שהשיג דתימה הוא זה והרי
 הוא נוטל בשל אחרים וא"כ כשחבל בה
 הוא למה ישלם הכל. ועי' צמ"מ שתי'
 בשם הרשב"א דמדינא הוא שיהיה שיהיה
 אכתי ז"כ למה נותן לאשה יותר מחלקה
 וקושית הראב"ד.

והנראה בזה כמוש"כ האחרונים

דהרמב"ם סובר דמעיקר
 הדין כל ההיזק הוא שלה, דהאשה הוא
 הנחבל, והא דהבעל נוטל חלק מההיזק הוא
 מכח תקנת חכמים מדין זכותי הבעל
 באשתו, דכמו שיש לבעל זכות אכילת פירות
 בשלה, ה"ה שמזכותי האישות תיקנו לו
 חלק בנזק ובושת, וכמוש"כ הירושלמי דכיון
 דהוא מטער עמה הרי הוא נוטל חלק
 מההיזק, ולזה ס"ל להרמב"ם דאם הוא
 בעל חבל בה אין לו זכות בגזיית הנזק
 שלה, עי' היטב בצרכ"ש (סי' מ"ד) בשם
 הגר"ח ובחזון יחזקאל (צ"ק פ"ט ה"ד).

ונראה דבזה מבואר מש"כ רש"י דהבעל
 נוטל חלק ההיזק משום "שנמאסת
 עליו והוא סובל", דלכאורה ז"ע דהרי מה
 שנמאסת עליו לא הוא בכלל בוסת ומהיכ"ת
 יתחייב החובל לשלם לבעל ע"ז. ולפי הנ"ל
 א"ש דלעולם אין זה סברה בעיקר החיוב
 והדין תשלומין על חלקו בבשת ונזק, אלא

כיון שגם הוא קובל בזה, לכן תיקנו לו חז"ל זכות צדינה לקבל ממנה ממה שחייבים לה.

עוד כתב הרמב"ם, דאין להצטל בהן אכילת פירות, וכן הסכים הראב"ד. ועי' בר"ן שחמה מהתוספתא דמבואר דאוכל פירות. וע"ש בהגהות הב"ח שתי' דהרמב"ם לאו דינא קאמר אלא הוא קנס הגאונים להפסיד לצעל אכילת פירות.

דף סו.

א"ל השתא ומה העדפה דמעש"י

ופרש"י דשייך לומר וכו', וכוונתו דיותר שייך לומר דהעדפה הוא בכלל תקנת ממעש"י ממה שמציאה יהיה בכלל מעש"י, ולזה מק' הגמ' דאם העדפה הוא שלה ולא הוא בכלל מעש"י, א"כ כ"ש מציאתה לא הוא בכלל מעשה ידיה וממילא הוא שלה. ולכאורה ל"ע מה בכך דמציאתה אינו בכלל מעש"י, הרי הא דמציאתה הוא לצעל הוא תקנה נפרדת מחמת איבה דקטטה וכמוש"כ לעיל במתני'.

והנראה בזה דס"ל להגמ' דשייך לזכות בהעדפה גם מכח תקנת מציאה, דהרי ההעדפה לא גרע ממציאה, ולזה ס"ל להגמ' דבע"כ מציאתה לענמה, דאילו מציאתה הוא לצעלה מכח תקנת מציאה ה"ה המותר יהיה לצעל מכח תקנת מציאת אשה לצעלה.

והא כי אתי רבין וכו' ופרש"י דמציאתה כהעדפה ע"י הדחק וכו', עי' בתוס' שהצינו בדברי רש"י דהכי פריך, דמציאה הוא כהעדפה וכי הכי דהעדפה הוא תחת מזונות והוא דצעל ה"ה מציאתה הוא תחת מזונות והוא דצעל. והקשו בתוס' דלכאורה עכשיו סובר הגמ' היפוך ממה שנקט בתחילת הסוגיא, דבתחילת הסוגיא מבואר דהעדפה הוא יותר בכלל מעש"י ממציאה, והכא קאמר הגמ' דאם העדפה לצעל מדין מעש"י ה"ה מציאה שייך לו מדין מעש"י.

ועי' בשמ"ק מה שהאריך לתרץ, ותוכן כוונתו דבתחילת הסוגיא ס"ל להגמ' דטעמא דרצנן דסוברים דהעדפה הוא בכלל המעש"י הוא משום לא פלוג, ולזה ס"ל להגמ' דלא פלוג לא שייך אלא על ההעדפה אבל על המציאה לא שייך לא פלוג דהרי המציאה לא מיחזי כ"כ כמעשה ידים, אבל למסקנא דמחלקינן בין העדפה ע"י הדחק או לא, א"כ העיקר תלוי על המציאות אם נעשה ע"י טירחא או לא, בזה נקטינן דמעיקר הדין גם מציאה הוא בכלל מעש"י ודו"ק. (וע"ע בתוס' רי"ד מה שפ"י דהגמ' צא לתרץ בלא איפוך ע"ש).

ובעיקר שיטת רש"י שכתב דמציאה הוא בכלל מעש"י, עי' בתוס' רי"ד שהעיר מאמה העבירה דקיי"ל דמעשה ידיה וההעדפה הוא לאדון אבל לא

לו אינה, ורק מדרבנא שהפך הכרייתא מחמת קושימו מוכח שפיר דלא ס"ל לחלק במליאה ודו"ק:

ועיניי שגם רבין היה מהפך הכרייתא מחמת קושימו רבא, ואי"נ שמרבין לחוד הוה מני להוכיח שאין לחלק במליאה, מדיפך את הכרייתא, רק משם דבדרבין אינו מודיע שהיפך משו"ה הוכיח מדרבא, וכוונתם מדיפך הכרייתא ממילא ילפינן כן ומיושב קושימו מהרש"א מ"ש דכסוה"ד כתבו תוס' דמרבין ידעינן כן, משום דבאמת גם מרבין ידעינן כן וכנ"ל, וע"ז בא ר"פ למיבטי דאע"ג דבמליאה שהיא ע"י הדחק נמי פליגי, וס"ד מליאה ע"י הדחק לא נוכל לפרש כגון שהגביהה לאחר שגמרה מלאכתה של הבעל, וכמו דמפרשין העדפה שפ"י הדחק, דהא היתה העדפה שבזמ"י שהוא דבר שיש לו טורח, שייך למיקרי זה ע"י הדחק, אבל מליאה שגא בלא טורח ובלכתה בדרך מנבחה מליאה, אין שייך לקרות זה ע"י הדחק, ובע"כ דמליאה שפ"י הדחק, היינו כשמנבחה עם מלאכתה שזה הוה ודאי טורח לעשות מלאכה ולהגביה מליאה כדאמרינן בלא בשול, וא"כ יש למיבטי בעשיה שתי מלאכות בבת אחת, אם למליאה מדונין כו', ומיושב מה שהקשה המהר"ש דמשום איזה לורך הולרבו לגייר בלאו מפרש"י שפ"י בעינן דר"פ אי הוה כע"י הדחק או לא, ולפח"ש ח"ש, דאי נימא שהבעיה הוא כפרש"י, מליאה לורך הולך ר"פ לומר מקודם דמליאה פשיטא לו, מה ענין זה לזה, ולכן הוכרחו לפרש כפירושם, וא"כ דרב פפא מקדים שיה פשיטא לו דמליאה גם ע"י הדחק פליגי, וחזקין לר"פ שפ"י הדחק היינו שפשיטא שיה מלאכות הוי לעלמה, במש"י כה"ג הדין היאך, אם למליאה מדונין לה או לא וכו"ב:

וכן מ"ש המהרש"א דבתחלת הדבור הוכיחו תוס' דמרבין לחוד מוכח דמליאה מיירי בזמ"י מבטלת ממלאכתה, ולמה הולרבו תוס' להוכיח מרבא, במח"כ שגה בזה, הוא חשב מה שהוכיח תוס' לעיל דמליאה דפלוגתתם דמיירי בזמ"י מבטלת ממלאכתה, א"כ בע"כ שהגביהה בשעת מלאכתה, וזהו מיקרי מליאה ע"י הדחק, א"כ ידעינן זה מברייתא גופא דבמליאה שפ"י הדחק נמי פליגי, אכן תסם לא נהכונו להוכיח כ"א דמיירי בזמ"י מבטלת ממלאכתה, אבל בזמ"י אופן הגביהה, אם בשעת מלאכה, דאז לא מיקרי ע"י הדחק במליאה כנ"ל, זה לא מוכח כלל, ונוכל לומר אי"נ דלא מיירי במבטלת ממלאכתה, אלא שהגביהה אחר שעת מלאכה, ולא ידעינן כלל במליאה ע"י הדחק, ורק מרבא ורבין הוכיחו זאת וכו"ב בעוה"י:

תורה אלא עמדת ב"ש כוסתו, תימה מאי פריך כו', כל דהנה הר"ן ז"ל כתב, דאין נוטין לו מחלק האשה, דלאשה אין מניע כ"א בושח מועט, כיון שהיא ברשות בעלה, וא"כ הושת שמקבל הבעל הוא בושח בפני עלמו ולא מחלק האשה, ולהכי מקשה שפיר מבייש כוסתו, ומשני דכוס לאו בר בושח הוא, פ"י שאין מניע להארוך שום בושח ממנו, וכן מה שפ"י תוס' לקמן ד"ה עני, דעשירי בן טובים שאין עליהם לשמור אין מחבייטין, ולדברי הר"ן י"ל דבעשירי ודאי שהוא בעלמו מקבל כל הבושח, אבל עני שבוסתו מועט מחמת שהוא עני, מ"מ יהיה נוטנים לבני משפחתו כמו באשה ודו"ק ועיין בר"ן:

שם במתני פסקה להכניס לו אלף דיער כו', המדרכי והאחרונים אחריו חתרו לתת טעם למה לא הוה זה ריבית, והנה בפלגא בקו"א כתב שהיתיר הוא משום דלא הוה ריבית הבא מלוה לתלוה, דאז הוא שנותן הנדוניה, והאשה מקבלת ההוספה, אבל דבריו תמוהים, דבמתני מיירי בע"כ כשהאשה תפסוק ממעות שלה, דהכי משמע דיוק לשון המשנה, דבבא ראשונה דרישא קניט הפוסק מעות לחתנו, דהיינו שהאב הוא הפוסק, ובבבא זו שניה נקניט פסקה לתת לו, דהאשה עלמה היא הפוסקת לבעלה, ועיין במהר"ש שדייק נמי שינוי לשון המשנה וכח טעם על השינוי לפי דרכו, ולמ"ש רבותא אשמועינן התנא דאפי' בכ"ג שהיא עלמה פוסקת ממעות שלה והיא מקבלת ההוספה אפי' שהיא שרי ואין בזה משום ריבית ודלא כפלגא:

וברתי ראייתו עוד טעם דלא הוה ריבית משום דכיון שאם ממה היא בתי' הבעל יורשה ואינו משלם ליורשיה

כלום נמלא שאין זה הלוואה כלל והתורה לא אסרה ריבית כ"א בהלוואה ע"ש, ואף שכחז זה לרבר פשוט ותמה על כל המחברים שחתרו למלאו טעם, בעוד שאין כאן קושיא דמתיקרא, בכ"ז לענ"ד יש לפקפק בטעמו הרבה, חדא דהא מדרבנא אסור אפי' בלאו דרך הלוואה, ומאינו שאפילו בפרשין הכחובה גופא חשבו אפי' לריבית דרבנן, דברמב"ם פפ"ז מלישות אומר בהוספת הוצעו משום ריבית, והחוי"ע עלמו הרגיש בזה וגננס לחלק בדחוקים, שנית, יקשה קושימו תוס' חדשים שם, דלדבריו א"כ מי שיש לו בן יחיד שבוודאי ירשנו לאחר מותו יהא מותר להלוות בריבית, והנה לו לא סיים החוי"ע ומלא שאין זה הלוואה, עם החלה דבריו היה אפשר ליישב בפשיטות, דכיון שאם ממה יורשה ואינו משלם ליורשיה כלום לאחר מיתה, ומלא דאין כל האחריות על הבעל והוה קרוב לשכר ולהפסד, ובכיוצא בזה פשיטא בשולי פירוקן דריבית דשרי, דהיהרון שטעלה, אין זה משום שבר ההמנה, אלא בשביל שמקבלת האחריות דמיתה, והתורה לא אסרה כ"א אגר נטר, ולטעם זה מיושב הכל, מהוספת המוצע לא קשה, דהא לא הוה ריבית כלל אפי' דרבנן, גם קושימו החוי"ע לא יקשה לטעם שכתבתי, דמאז לבן א"א לומר שיהיהרון נוטל משום קבלת האחריות ההפסד דלאחד מימה מחרי טעמו, חדא דאפי' אם לא הלווה לבן והוה המעות בידו של אב, נמי היה הבן יורשו, דבשלמא מאשה לבעל אם לא הכניס אביה המעות מתחלה למוכרם ליד בעלה בחזרה נדוניה לא היה הבעל יורש את המעות, נמלא, דאביה הכניס מתחלה מעות שלו על ספק שזאף תמות, ולכן אחריון דאם לאו יתרון לא ה"ו נכנס מחלה לפסוק לחתנו בשביל ההפקד, וכשביל שיקפוק אדם ויתן לבתו, הקנו שהבעל יתן כוספה, דמשום ההוספה יתירה לנכנס בספק, אבל מאז לבן גם אם האב לא הלווה המעות לבן והוה מונחם כל ימי חייו תהה ידו האב, נמי היה יורש אותו הבן במיתתו, ומה שייך לבלש לו בעד אחריות הפסד המיתה? וכן דלא נכנס בספק כלל, ואין מפסדו מאומה ע"י שהלווה, וגם אם היו תחת ידו נמי היה יורשו, ועוד דאפי' אם היה מניע גם לאב לשלם לו בעד קבלת אחריותו דלאחד מיתה נמי לא שייך לומר דמשו"ה נוטל את היתרון, דמא"כ אם לא ירלה שבין יורשו הא בידו להצריח את הירושה מאתו ע"י שיתן זה בחייו לאחר, ואם לא עבד הכי מכלל שניחא לו בכך, א"כ אי"נ השלמותן שייך לו, וא"כ שיהיהרון הוה אגר נטר, אבל האשה שאין בידה להצריח הירושה מבעל, דכיון שהגביהה לו לא הוכל טוב להאכרו ולהיה לאחר שפיר שייך לומר דהיהרון שתעול, הוא בשביל הפסד הוה, ושוב מליאתי בשת"ק שכחב נמי דהיתה הוא משום דהוה קרוב לשכר ולהפסד, וכל יתר כעולו דמי, דכמה שהוסף החוי"ע לכתוב דמשו"ה לא הוה כהלוואה איתרע טעמו:

יעוד כל להוסף ולבאר דגם בחיים יש חשש הפסד עפ"ש בירושלמי בפירוקן בעשם שתקנו להוסף שליש, משום דאמרו דעמו של הבעל שניחא לו שיהא מחשבר בכספים ויוסף שליש, והרשב"א ז"ל הקשה על הירושלמי דהא הניח כשפסקה להכניס לו שום כסף והיא מנכסה לו כסף מוזמן שראוי להשפיקר בזה ניחא לו להוסף שליש, אבל כשפסקה להכניס לו כסף מוזמן למה יוסף שליש, הא מחויבת לתת כספים כמו שפסקה, ולכן פירש הוא דברי הירושלמי משום דמדינא היה ראוי שכל מה שהגביהה לו הן כספים הן שום כסף אסור לו ליגע בזה בכדי שלא יאבדו ויפסידו ע"י ההוספת, אלא תהא קיים לעולם, ומדהתירו לבעל להשתמש ולהשפיקר בזה הוסיפו שליש דאמרין דעמו דניחא לו ע"ש, ולפ"ז כיון שפ"י שהמשאיות בכספים הללו יש חשש שזאף יופסד, וא"כ הוה יותר קרוב להפסד מלשכר, ובכ"ג פשיטא דשרי, דהיהרון שטעלה היא בשביל קבלת האחריות, אכן דברי הרשב"א לריך ביאור, דהא הנדוניה הוה נכסי לאן ברזל וכל האחריות על הבעל, א"כ מה שייך החשש שזאף יפסד, דהא אם יפסיד ישלם מכיסו, ואין לומר דשזאף יפסידו ולא יהיה ממה לנכות אלא הבעל, א"כ בכל הלוואה יהא שרי ליקח ריבית, ונימא נמי הכי, דהיהרון שטעל לא הוה משום אגר נטר, אלא משום החשש דשזאף יופסד המעות אלא הלווה ולא יהיה ממה לנכות, א"כ דכיון שמקבלת הלווה האחריות לא חיישינן להכי שזאף לא יהיה ממה לנכות, ונ"ל דהרשב"א לא גשעו א"כ

נויקין. הלכות חובל ומזיק פ"ד

ג' החובל בעבד עברי וכו'. גרסוין בהחובל (דף פ"ו). הקוטע יד עבד עברי של חבירו אצ"י חבירו נותן שבת גדולה לעבד ושבת קטנה לרב פ"י דמי הדין לעבד רבא אמר הכל יתן לעבד וילקח מן קרקע והרב אובל פירות ופירש רבינו ז"ל הכל אפילו נער ונושה אבל רישוי פשיטא שהעבד מתרפא בו אע"פ שסמך הוא ויש מי שפירש הכל אשנת קטנה דייטין כשומר קישואין ואשנת גדולה דייטין דמי הדין אהנהו בלמוד קאי רבא אבל אנער ונושה לא דרענד וינהו לגמרי: הויקן הויקן וכו'. מפורש ס':

יך החובל בבת קטנה של אחרים: אם נזק הפוחת אותה וכו'. פסק כ"ר דלמך הכין וכ"כ בהלכות כפירות: וכן החובל בבתו משלם לה צער ובושת וריפוי. בהשגות א"ח דוקא נזק דתגלות וכו'. ונראה

שנ"ס הוא נמ"ש אינו חייב דמשמע כשנא עליה האז דהא דחייב משנה שלימה שם כאלו נערו (דף ל"ו): דהבא על בנה פטור לגמרי ואין העטע משום דאי בעי מקר לה למנוול ומוכה שתיין אלא מפני שמתחייב בנפשו אבל אינו שלה הוא [עיקר הנוסחה] ר"ל וכשנא עליה אחר שהוא של אב והדין אמת וכבר כתב אהרן רבינו בפ"ב מהל' נערה בחולה:

באלו. אם אירעו זה ביום של רבו לרבו ביום של עצמו לעצמו: יג' החובל בעבד עברי של חבירו חייב בחמושה דברים וילקח בהן קרקע ורבו אוכל פירותיה. ולכשיצא העבד לחירות יצא הישרה מתחת רבו. הויקן הויקן שאינו מעכב מלאכה כלל כגון שקטע ראש אוזנו או ראש חוטמו הכל לעבד ואין לרבו בהן פירות: יד החובל בבת קטנה של אחרים אם נזק הפוחת אותה

מפני שמעשה ידיה שלו הן והריפוי ג"כ מפני שהוא חייב לרפואתה, והאנר שלה לנערה לא זכי לה רחמנא. נזק וזק פלוגתא דר' יהודה בן כהניאל ורבנן ככתובות ריש פ' מניאם האשה (דף ס"ה): ופסק כ"ר יהודה בן כהניאל וכן בהלכות:

המזיק

מכספה הוא הרי הוא של אב. וכן שבתה של אב שהרי מעשה ידיה וכן וכסף מכירתה של אביה הוא. אבל צער ובושת וריפוי הרי הוא שלה. וכן נזק שאינה פוחתה מכספה הרי הוא שלה. וכן החובל בבתו משלם צער וריפוי

ובושת: מן החובל באשת איש השבת והריפוי לבעלה והצער שלה. והבושת והנזק אם בגלוי הוא כגון שחבל בפניה ובצוארה או בידה וזרועותיה השליש שלה ושני שלישים לבעל. ואם בסתר הוא הנזק השליש לבעל ושני לו מיד ושל אשה ילקח בהן קרקע והבעל אוכל פירות: מן במה דברים אמורים כשחבלו בה אחרים וכן אבל הבעל שחבל באשתו חייב לשלם והצער והכל שלה ואין לבעל בהן פירות ואם רצתה הורו הגאונים. והבעל מרפא אותה כדרך שמרפא כל חליה: יז' והמזיק אשתו בתשמיש המטה חייב בנזקה: יח' האשה שחבלה בבעלה אם היה תוספת בכתובתה מחייבין אותה למכור התוספת לבעלה בטובת הגאה וגובה ממנה אם רצה הבעל. ואם רצה לגרשה ולגבות מן הכל גובה. ואם לא היה לה תוספת אינה יכולה למכור לו עיקר כתובתה. שאסור לו לאדם לשתות את אשתו בלא כתובה כדי שלא תהא קלה בעיני להוציאה. אלא אם רצה הבעל כותב עליה שטר בדמי חבלו או מגרשה ונוטל מכתובתה הראוי לו: יט' החובל בבניו הגדולים אם אין סומכין על שלחנו נותן להם מיד. והקטנים ילקח בהן קרקע בנזקן והן אוכלין פירותיו וכן הדין באחרים שחבלו בהן. והן סומכין על שלחנו וחבל בהן פטור בין שהיו גדולים בין שהיו קטנים. ואם חבלו בהן אחרים בגדולים יתן להם מיד ובקטנים ילקח בהן קרקע והן אוכלין

השגת הראב"ד

השגת הראב"ד

השגת הראב"ד

השגת הראב"ד

מז בד"א כשהחבלו בה אחרים אבל אם חבל בה וכו'. יש ונתין טעם לדברי הרב ז"ל מקום דמדינת כושמה ופגמה שלה כרבען וע"כ לא קא פליג ר' יהודה בן כהניאל אלא משום דלוח ליה נזקתה בנשמה ומנענר בפגמה כדגרסוין ביושעלמי ר' אחא בר בון בר כהנא ללא מחקר לה כסתר מפני מה נוטל מפני עברו שנטענר עמה והילקח כשהוא בעלמו חבל בה מפני מה נוטל שהוא צדיק את עממו והוא צוער את עממו ע"כ בגמרא וקרא רש"י ז"ל ויש קלח רחמי ממוקין את אשתו בתשמיש שהוא חייב ולא מילקין:

יז' החובל בבתו וכו'. וזאת הבבא כרייתות ס"ס (דף פ"ו): והעל אזהרה כשחבלה בבעלה וכו'. וזאת הבבא כולה מנומרת כשנזקת בנ"ה החובל (דף פ"ט):

יח' החובל בבניו וכו'. וזאת הבבא כרייתות ס"ס (דף פ"ו): והעל אזהרה כשחבלה בבעלה וכו'. וזאת הבבא כולה מנומרת כשנזקת בנ"ה החובל (דף פ"ט):

יט' החובל בבניו הגדולים אם אין סומכין על שלחנו נותן להם מיד. והקטנים ילקח בהן קרקע בנזקן והן אוכלין פירותיו וכן הדין באחרים שחבלו בהן. והן סומכין על שלחנו וחבל בהן פטור בין שהיו גדולים בין שהיו קטנים. ואם חבלו בהן אחרים בגדולים יתן להם מיד ובקטנים ילקח בהן קרקע והן אוכלין

א סמ"ג עשין פ"י פ' טו"ח ס"ח סמ"ד: י"ב החובל בבניו הגדולים אם אין סומכין על שלחנו נותן להם מיד. והקטנים ילקח בהן קרקע בנזקן והן אוכלין פירותיו וכן הדין באחרים שחבלו בהן. והן סומכין על שלחנו וחבל בהן פטור בין שהיו גדולים בין שהיו קטנים. ואם חבלו בהן אחרים בגדולים יתן להם מיד ובקטנים ילקח בהן קרקע והן אוכלין

יג' החובל בעבד עברי וכו'. גרסוין בהחובל (דף פ"ו). הקוטע יד עבד עברי של חבירו אצ"י חבירו נותן שבת גדולה לעבד ושבת קטנה לרב פ"י דמי הדין לעבד רבא אמר הכל יתן לעבד וילקח מן קרקע והרב אובל פירות ופירש רבינו ז"ל הכל אפילו נער ונושה אבל רישוי פשיטא שהעבד מתרפא בו אע"פ שסמך הוא ויש מי שפירש הכל אשנת קטנה דייטין כשומר קישואין ואשנת גדולה דייטין דמי הדין אהנהו בלמוד קאי רבא אבל אנער ונושה לא דרענד וינהו לגמרי: הויקן הויקן וכו'. מפורש ס':

יד החובל בבת קטנה של אחרים: אם נזק הפוחת אותה וכו'. פסק כ"ר דלמך הכין וכ"כ בהלכות כפירות: וכן החובל בבתו משלם לה צער ובושת וריפוי. בהשגות א"ח דוקא נזק דתגלות וכו'. ונראה שש"ס הוא נמ"ש אינו חייב דמשמע כשנא עליה האז דהא דחייב משנה שלימה שם כאלו נערו (דף ל"ו): דהבא על בנה פטור לגמרי ואין העטע משום דאי בעי מקר לה למנוול ומוכה שתיין אלא מפני שמתחייב בנפשו אבל אינו שלה הוא [עיקר הנוסחה] ר"ל וכשנא עליה אחר שהוא של אב והדין אמת וכבר כתב אהרן רבינו בפ"ב מהל' נערה בחולה:

מכספה הוא הרי הוא של אב. וכן שבתה של אב שהרי מעשה ידיה וכן וכסף מכירתה של אביה הוא. אבל צער ובושת וריפוי הרי הוא שלה. וכן נזק שאינה פוחתה מכספה הרי הוא שלה. וכן החובל בבתו משלם צער וריפוי

ובושת: מן החובל באשת איש השבת והריפוי לבעלה והצער שלה. והבושת והנזק אם בגלוי הוא כגון שחבל בפניה ובצוארה או בידה וזרועותיה השליש שלה ושני שלישים לבעל. ואם בסתר הוא הנזק השליש לבעל ושני לו מיד ושל אשה ילקח בהן קרקע והבעל אוכל פירות: מן במה דברים אמורים כשחבלו בה אחרים וכן אבל הבעל שחבל באשתו חייב לשלם והצער והכל שלה ואין לבעל בהן פירות ואם רצתה הורו הגאונים. והבעל מרפא אותה כדרך שמרפא כל חליה: יז' והמזיק אשתו בתשמיש המטה חייב בנזקה: יח' האשה שחבלה בבעלה אם היה תוספת בכתובתה מחייבין אותה למכור התוספת לבעלה בטובת הגאה וגובה ממנה אם רצה הבעל. ואם רצה לגרשה ולגבות מן הכל גובה. ואם לא היה לה תוספת אינה יכולה למכור לו עיקר כתובתה. שאסור לו לאדם לשתות את אשתו בלא כתובה כדי שלא תהא קלה בעיני להוציאה. אלא אם רצה הבעל כותב עליה שטר בדמי חבלו או מגרשה ונוטל מכתובתה הראוי לו: יט' החובל בבניו הגדולים אם אין סומכין על שלחנו נותן להם מיד. והקטנים ילקח בהן קרקע בנזקן והן אוכלין פירותיו וכן הדין באחרים שחבלו בהן. והן סומכין על שלחנו וחבל בהן פטור בין שהיו גדולים בין שהיו קטנים. ואם חבלו בהן אחרים בגדולים יתן להם מיד ובקטנים ילקח בהן קרקע והן אוכלין

השגת הראב"ד

השגת הראב"ד

השגת הראב"ד

השגת הראב"ד

השגת הראב"ד

השגת הראב"ד

השגת הראב"ד

ה' החובל בחרש שוטה וקטן – חייב בארבעה דברים ופטור מן הבושת, מפני שאין להן בושת. רבי אומר: י' חרש יש לו בושת, קטן אין לו בושת. י"א החובל שוטה – פעמים יש לו בושת ופעמים אין לו בושת. סומא – רבי יהודה אומר: אין לו בושת, וחכמים אומרים: יש לו בושת: ה' החובל באשתו, בין שחבל בה הוא בין שחבלו בה אחרים – מוציאין מידו וילקח בהן קרקעות והוא אוכל פירות. ר' יהודה בן בתירה אומר:

חלופי גרסאות

י"א) כ"י"ע ישנה בגא' אחרת, כן גדולים המחבייש לכן קטנים המחבייש. י"ב) כ"י"פ: רבי אומר אומר אני. י"ג) נכרייתא שנסוגית הנמלא הנירסס; רבי אומר חרש יש לו בושת שוטה אין לו בושת קטן פעמים יש לו ופעמים אין לו.

ח ד ו ש י ם

ויש לעיין כיון שמוזרים הם למה פטורים? הלא ע"כ בהתרו בהם מיירי, דאי לא התרו בהם. הם פטורים אף מבלי מיעווא דקרא, בערסח"י? ויש לומר שהסכלתא קאי ודאי בהתרו בהם על אופן הכאתם ועל פעולת הרופא שיש בזה כדי להסית ואם יפיתו ותחייבו מיתה, והם קבלו ההתראה באסרם על מנת כן אנו עושים שאם נסיהתו יש על זה חיוב מיתה, אבל אין בפעשנו כלל כדי להסית. בכל זאת הם פטורים סגורה הכתוב, בערסח"י פרט את אלה אע"פ שהם מזידים אינם מעריסוס (עיין בחוספתא שבת בחזון יחזקאל פרק פ"ז ה"ב בחדושים דהתם משמע איפכא מהכא שבכחאי גוונא יש בזה משום חתיר עצמו למיתה וחייב מיתה. גם משה שכתב הרמב"ם בה' שנועות פ"ב ה"ב משמע שבאופן כזה הוח' החיר עצמו למלקות וחייב מלקות, שהרי במלקות נמי בעינן, החיר עצמו כסבואר כה' סנהדרין פמ"ו ה"ד ופ"ה ה"ה).

ואולי דברי הסכלתא הם יסוד ומקור דבריו של הרמב"ם כה' רוצח ושמירת חנפיש (פ"א ה"ג), שכל היכול להציל באבר מאבריו ולא פרח בכך, אלא הציל בנפשו של רודף והרגו, הרי זה שופך דמים וחייב מיתה, אבל אין בית דין מסיחים אותו, מפני שדינו כדון שליח בית דין אע"פ שהוא סויד אינו מעריס.

ה' החובל באשתו... ר' יהודה בן בתירה אומר בושת שבסתר לה שני חלקים ולו אחד בושת שבגלוי לו שני חלקים ולה אחד שלו נותגין לו מיד ושלה ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. הססיג במצוה ע' הביאה בנוסחה אחרת מרקתני בדברי רבי יהודה בן בתירה, שלו נותגין לו סיר' משמע שדין זה אינו נוחג אלא בשחבלו בה אחרים. אבל בחבל בה בעלה גם רבי יהודה בן בתירה סודה שמוציאים סידו הכל, וחיינו כדעת הרמב"ם בה' חובל ומוק (פ"ד ה"ז). וחראב"ד חשיג עליו בלשון כוח' תימה הוא למה חורו שישלם הכל הרי הוא נוסל בשל אחרים שלישי או כי שלישים, וכשחבל בה הוא למה ישלם? ואולי פעה בדבריהם שלא אמרו אלא על מה שראוי לה. וקנסו אותו שלא יאכל פירות.

ומסתברא שהרמב"ם וחראב"ד כהכי פליגי; הרמב"ם סובר שחיוב הנזק וחבשת מתחייב החובל להאשה שחבל בה, והבעל נוסל חלקו על ידה מתקנת חכמים מפני שהוא מצפער עמה (ירושלמי), והיכא שחבל בה הוא בעצמו לא תקנו רבנן ומוציאים סידו הכל. וחראב"ד סובר הא שחבעל נוסל חלק בכשת ובפגם מחסה עצמו הוא נוסל, משום שישנו בנוק ובכשת של אשה בכנוקי גופו (כמשמעה לשון הגסרא בכחוכות דף ס"ו ע"א, ההם לאו גופייהו

ב א ו ר י ם

רבי אומר חרש יש לו בושת קטן אין לו בושת. יש להגיה ולגרוס הכא כגירסת הכרייתא שנסוגית הגמרא, רבי אומר חרש יש לו בושת שוטה אין לו בושת קטן פעמים יש לו כגון דמכלמו ליה ומכלס ופעמים אין לו: סומא רבי יהודה אומר אין לו בושת. היינו סומא שכיח פטורו רבי יהודה מבושת משום שרבי יהודה פוקרו מכל דינים שנתורה, אבל המכייש את הסומא חייב גם לרבי יהודה (תוספות נמשכתין דף פ"ו ע"ב ד"ה סומא אין לו בושת):

ה' וילקח בהן קרקעות והוא אוכל פירות. היינו מדין תקנת חכמים כנכסי מלוג, כמו כנסלו לה כספים בירושה שהדין שלקח בהם קרקע והבעל אוכל פירות (עיין מ"י הלכות אישות פ"ב ה"א והכ"ב שהעתיקם כהדא מתתא כחד דינא), והא שאינו נוסל שבת מעטס

מצפה שמואל ס' התוכל כה"ו. ס: ע' התוכל כה"ת. כתובית פו. ופ"ג תוכי ד"ס ס"ג כסס ר"ת כהחור כו וע"י רמכ"ס פ"ד מקלי תוכל הל"ו והגמ"י וע"י שו"ע א"פ סימן פג ס"א וכניאורי סכ"א סס ס"ק ו' הפיר כוס דקלן מנאר דאוכל פירות ולפ"ג ופ"ג כניאורי סק"ג שכיחא תוסי' זו כפרש"י דרק כושת לה כי חלקים אכל לא פגס וע"י תוכי כתובות ר"ב פ"ו דגס כפגס כן הוא וע"י סמ"ג שכיחא תוכי' זו וע"ג:

בושת שבסתר – לה שני חלקים ולו אחד, בושת שבגלוי – לו שני חלקים ולה אחד. שלו – נותנין לו מיד, ושלה – ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. ה החובל בחייבי גליות ב"ד – חייב בכל, בחייבי מיתות ב"ד – עד שלא נגמר דינו חייב, משנגמר דינו פטור. היוצא ליהרג וחבל באחרים – חייב, חבלו בו אחרים – פטורין. ר' שמעון בן אלעזר אומר: אף הוא שחבל באחרים – פטור, שאין מחזירין אותו (י) לאמידת ב"ד מעתה. הרודף אחר חברו להרגו, ונהפך הנרדף וחבל בו או שחבלו בו

חלופי גרסאות

(י) כתיב: לעמידת ב"ד. נערכין (דף ו') בניכוס: שלא ניתן לחזרת עמידת בית דין.

ח ד ו ש י ם

גושייהו הכא אשתו גושיה הואי. וגם היכא שחבל בה הכעל בעצמו הוא ישנו בכלל הנזק והכשת ולפיכך אינו בדיון שיתן לה הכל.

וכדעת הראב"ד נקטו בשו"ע ח"ם (סימן הכ"ד) בשם הרשב"א, באיש ואשה שיש לה בעל שחבלו זה בזה לא אמרינן שישלמו כמות נזק שלם, דהא קצת מחבלה שחבל באשה הוא לבעלה על כן ישלם החובל בה השווד לבעלה ומה ששווד לאשה מנכין לו נגד חבלתו. ואו נימא שהחובל מחוייב הכל להאשה, והבעל מפני שהוא מצטער עמה נוטל חלקו על ידה מתקנת חכמים, או באיש ואשה שיש לה בעל שחבלו זה בזה ישלמו כמות נזק שלם כמו בשאר בני אדם בעלמא וינכה כל מה שחבל בהאשה נגד חבלתו שחבלה בו? (ועיין בסמכתין דף ל"ג ע"א בתוספות ד"ה "שני שוורים" ששנים שחבלו זה בזה שישלמו כמות נזק שלם, אין בזה טעם פירעון חיובו בחיוב שנתחייב לו שכנגדו על חבלתו, אך סעיקרא דרינא לא חלה שום חיוב השלומים על כל אחד מהם אלא כנגד הסותר. ולפי זה הוא הדין נמי באיש ואשה שיש לה בעל לא יחול על החובל בה שום חיוב השלומים כנגד חבלתו שחבל הוא על ידה ולמה ישלם החובל בה אותו חלק השיוד לבעלה? אלא עיב שנקטו את דינם כדעת הראב"ד דהא שהבעל נוטל חלק בכשת ובפגם סחמת עצמו הוא נוטל, משום שישנו בנזק ובכשת של אשתו כבנזקו גופו ולפיכך אין מנכין לו את חלקו (והם הדברים האמורים שם בבאור הגר"א אות כ'), והוא כחובל בגושיה כמה שכתוב בגמרא שם" וכוונתו אל האסור שם, התם לאו גושייהו הכא אשתו גושיה הואי.)

ובחדושי הרישב"א בסציאת האשה העיר על דברי הרמב"ם שחבל בה בעלה אינו אוכל פירות, סהא ששינוי הכא בתוספתא בין שחבלו בה אחרים ובין שחבל בה בעלה סוציאים מידו וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות? החובל

ב א ו ר י ם

מעטעם שמעשה ידיה שלו כמו בעבד עברי? (עין במסכתין דף פ"ו ע"א) "אביי אמר נותן לו שבת גדולה ושבת קטנה לרבי. ורבא אמר הכל יתן לבעד וילקח בהן קרקע והרב אוכל פירות", וא"כ הכא נמי ישלם הכעל שבת קטנה לאביי ולרבא יאכל פירות מדין שמעשה ידיה שלו ולא מדין אוכל פירות כנכסי מלוג? אך שאני עבד עברי שגופו קנוי לו לרבו למעשה ידיו ויכול לכופו תמיד לטכוד עבודה, ועיקר החיוב של השבת הוא לרבו, אבל האשה אך תקנת חכמים היא שמעשה מלאכות ידועות לבעלה, אבל אין גופה קנוי לבעלה למעשה ידיה (עין בכתובות דף פ"ה ע"ב בתוספי ד"ה שלה): **בושת שבסתר.** הוא הדין שגם נוטל הכעל חלק כמו כנוסת (הרמב"ם בה' הובל ומויק פ"ד ה"ו נקט לדינא כרבי יחודה כן בחירה): **ולו אחד.** שם בכתובות מסקינן בטעמא דמילתא משום "שאשתו גושיה הואי". וכירושלמי בכתובות (פ"ו סוף ה"א). למה נוטל? מפני לערו שאלטער עמה": **ובזמן שבגלוי.** שהכנסת שלו ועוד שגמאסת עליו והוא סוכל: **משנגמר דינו.** בדיני ישראל, שאין לו דמים ועומד הוא להחבל" (רש"י ערכין סוף דף ו'):

שאר מחזירין אותו לאמידת בית דין. ככרייתא נערכין הגירסא, שלא ניתן לחזרת עמידת בית דין, כלומר שאין אתה יכול להחזירו לבית דין ולעמוד בדין על מה שהכל שאין מענין את דינו וממילא היה כמלוה על פה שאינו גובה מן היורשים ורבי שמעון בן אלעזר סובר מלוה הכתובה כתורה לאו ככתובה כשטר דמיה. אבל אי היה ניתן לחזרת עמידת בית דין קודם שמת והיה מתחייב כבית דין לשלם היה הניזק גובה אפילו מיורשיו שכיון שדיני הרוק לשלם הרי זה כמלוה כשטר (עין שם בערכין ברש"י ד"ה שעמד בדין): **מעשה הרודף אחר חברו להרגו.** הלשון "מעשה" משמע שההלכה שבכבא זו ילפינן לה מבכא שלפניה: **וחבל בו או שחבלו בו אחרים.** כאופן כזה שאין כחבלה זו שום שייכות ותועלת ביחס אל הלל הנרדף מיד הרודף: **פטורין.** מטעם כיון שהרודף ניתן ליהרג משום הלל הנרדף חשוב עתה בעודנו רודף כנכרא קטילא ואין לו דמים. ודינו כדין מי שנגמר דינו למיתה דתני לעיל אם חבלו בו אחרים פטורים. כי הטעם שאין לו דמים מפני שהוא

מצפה שמואל ה החובל בחייבי גלות. ע"י ערכין ו': כאלמד לא תקחו כופר וע"י ר"ם הובל דדכשינן קרא למילתא אחריתא וע"י סנהדרין ע"י ילפינן מקרא דניתן להליל כנסבו:

פרק ששי – מציאת האשה

בתוס' ד"ה שלה.

התוס' מביאים שבעבד שבת גדולה לעבד וקטנה לרב, ובאשה בהכל קונין קרקע והבעל אוכל פירות, ומסקי "וצריך לחלק בין אשה לעבד" ולא ביארו החילוק.

ונראה שהחילוק פשוט שבעבד זכות הארון מעיקרא היא לזמן שהוא עבד עברי ולא לאח"כ, ולכן לא נוכל להניח הכל לפירות, אבל באשה היא שלו לעולם, אלא שבגט או מיתה נפקע, ולכן בינתיים לבעל הכל ואוכל פירות וא"ש, ולפי זה התוס' לא ס"ל כרמב"ן וריטב"א בגיטין לו. שאם קנה עבד עברי ובינתיים דכמל יוכל נשאר ע"ע לעולם, שלדבריהם קנינו לעולם ויוצא כהפקעה, ודברי הראשונים בזה בלאו הכי צ"ב, עיין גיטין מח. דכיוכל שני הוה לזמן, וע"ש ברמב"ם פ"ד דבכורים (ה"ז) פירוש אחר, ויש לחלק שמוכר עצמו מעיקרא הוא לזמן, אבל בגניבה המכירה על ידי בית דין היא לעולם, ועכ"פ להתוס' נראה לפרש כמ"ש שבע"ע הקנין לזמן לבד, וגם לרמב"ם וריטב"א נוכל לומר דאף שבביטול יוכל ס"ל שנשאר עבד, אבל מ"מ כשיוצא מפרשינן שמעיקרא זכות הארון רק עד אז, ולכן כשפודה מחשבינן לפי השנים עד היוכל.

ריב"ב אומר בזמן שבסתר לה שני חלקים לה ובזמן שבגלוי לו שני חלקים.

החילוק כשהוא במום שבגלוי מקבל יותר בושת ופגם, מפני שבושת הבעל מרובה שלא השגיח עליה לשומרה עיין בר"ן כאן.

והרמב"ם פוסק שאם הבעל חובל באשתו מגיע לה כל הנזק ובושת, ותמה הראב"ד הלוא בסתר מגיע לו שני שלישי, ולמה ישלם לה כאן הכל, ועיין בר"ן ורא"ש שהניחו בקושיא.

ונראה שבחבלה דין התשלומין הוא לנחבל דהיינו לאשה, ואף שהבעל מפסיד זהו רק גרמא, וכמו שביישו בדברים פטור שהחידוש תשלומין בחבלה הוא רק בגופו, גם כאן אף שהפסיד כשחבלו באשתו לא מגיע לו, אלא שהוא זוכה כמו במעשי ידיה שמגיע לו כיון שזן אותה, ה"ה רמים שמקבלת והוא שייך לה כגון בושת ופגם זוכה ממנה, אבל אם הוא בעצמו ביישה אינו מגיע לו רמים כמעשי ידיה, וכן אם חבל בה לא מגיע לו ממנה הנזק, שע"כ ויותר על כך כשחבל בה ושפיר שייך לה הכל, וא"ש שיטת הרמב"ם, והא דקאמר "אשתו גופיה הוא" בסוגיין, היינו שמגיע לו ממנה הבושת, ולא שמגיע לו בעצם שהיא רק בגופו ולא גופו ממש.

בושתה ופגמה איצטריכא ליה.

בחבל באשת איש דעת הרמב"ם שמגיע לבעל, והרא"ש חולק וס"ל שמגיע לה, ונראה דהמחלוקת אם זהו זכות ממון לנחבל מגיע לבעל, כיון שהוא חייב לרפאותה וזכה ומגיע לו, ואם אינו זכות ממון כלל רק חיוב לרפאות הנחבל, הוא חייב לרפאות ולא שייך זכות לבעל.

וב"קובץ שיעורים" מוכיח מכאן לענין מי שהזיק את חברו ויש לחבירו ביטוח שמשלם המזיק לחברת ביטוח שהם המפסידים,